

IV KONGRES BANJA

Sa međunarodnim učešćem

Vrnjačka Banja, 15 – 16. maj 2012.

Vrnjačka Banja

2012.

MOGUĆNOSTI RAZVOJA TERMALNOG TURIZMA U REPUBLICI MAKEDONIJI,

Dejan Metodijeski, Nako Taskov, Tatjana Džaleva, Oliver Filipovski, Zoran Temelkov

Univerzitet "Goce Delčev" – Stip, Republika Makedonija, Fakultet za turizam i biznis logistiku

Rezime

Predmet ovog rada biće termalni turizam u Republici Makedoniji. Autori će, tokom rada, dati definiciju termalnog turizma, termalne banje biće klasifikovane prema oblastima u kojima se nalaze, kvalitetu vode, prirodnim i antropogenim resursima, bolestima koje leče, itd. Takođe, biće reči o preduzećima koja se bave termalnim turizmom, biće prikazani statistički podaci i definišaće se profil termalnog turista. Rad će omogućiti preporuke za dalji razvoj termalnog turizma u Republici Makedoniji.

Ključne reči: termalni turizam, banje, Republika Makedonija

1. Pregled spa centara u Republici Makedoniji

U Istočnoj Evropi, ljudi su koristili termalnu vodu za kupanje i druge potrebe pre više od 1.000 godina (Lawrence, Stoyanov, 1996). Arheološka istraživanja ukazuju na to da su termalnu vodu za kupanje prvo koristili Rimljani, a potom Turci, koji su poznati kao veliki uživaoci banja. Takođe je dobro poznata činjenica da su Rimljani ostavili najveći trag u banjama Evrope (Puczkó, Smith, 2009).

Termomineralne vode se svrstavaju među prirodne resurse sa epitetom istaknute pogodnosti za zadovoljenje turističkih potreba Republike Makedonije. Na području koje zemlja pokriva (25.713 km²) ima puno ovakvih hidrografskih objekata. U Republici Makedoniji postoji oko 65 termomineralnih izvora, a njih 8 se koristi u turističke svrhe (Tabela 1). Postoji nekoliko termomineralnih izvora koje koriste turisti, kao što je slučaj sa vodom u selu Strnavac, ali koji nemaju medicinsko osoblje i objekte za smeštaj, već samo bazene i tuševe za kupanje (Gnjurovski, 2009).

Tabela 1. - Pregled spa centara u Republici Makedoniji

Redni broj	Ime banje	Lokacija	Temperatura vode	Brzina protoka vode
1	Bansko	v. Bansko	72 C°	40 l/s
2	Debar banja	v. Banište v. Kosovrasti	38.8 C° 48 C°	51 l/s 68.8 l/s
3	Kocanska*	v. Banja	64 C°	65 l/s
4	Katlanovska	v. Katlanovo	41 C°	1,5-2 l/s
5	Kezovica	v. Novo selo	64 C°	36 l/s
6	Kumanovska	v. Proevci	30,4 C°	2,5 l/s
7	Negorska	v. Negorci	40 C°	1,1 l/s

Izvor: Taskov, N., (2004) "Turističke vrednosti termalnih kupatila u Republici Makedoniji", Štip

Iz tabele 1, može se zaključiti da se većina banja (5) u Republici Makedoniji nalazi u istočnom delu zemlje, dve se nalaze na zapadu i jedna u centralnom delu. Prema Taskovu, spa centri poseduju oko 1.600 kreveta, a stepen iskorišćenja njihovog kapaciteta je prilično nizak i iznosi oko 23% (Taskov, 2004). Banje Republike Makedonije imaju dobru putnu povezanost, jer su blizu autoputeva, graničnih prelaza i aerodromima.

2. Bolesti koje se leče vodom u banjama

Jedan od glavnih motiva za posetu turista spa centrima je efekat lečenja vodom. Istraživanja su pokazala da banje u Republici Makedoniji leče različite bolesti pomoću visokog nivoa minerala. U Tabeli 2, navode se neke od bolesti koje se mogu lečiti u većini banja. Termalna voda se koristi za lečenje na nekoliko načina: kupanje, pijenje, inhalacija, premazivanje blatom.

Tabela 2. Bolesti koje se leče vodom u banjama

	Bansko	Katlanovska banja	Kezovica	Negorska banja	Kumanovska banja	Kocanska banja	Debarska banja
Nervne bolesti	√	√	√	√	√	√	√
Reumatizam	√	√	√	√		√	
Dijabetes			√		√		√
Alergije i kožne infekcije		√	√				√
Bolesti bubrega i urinarnog trakta		√			√	√	√
Bolesti disajnog trakta		√		√		√	√
Upala žučne kese				√	√	√	√
Ginekološke bolesti	√	√	√	√		√	√
Bronhitis	√		√	√			
Kardio – vaskularne bolesti		√		√			
Bolesti digestivnog trakta	√	√		√	√	√	√

Izvor: Taskov, N., (2004) "Turističke vrednosti termalnih kupatila u Republici Makedoniji", Stip

3. Prirodne vrednosti i nasleđe banja

Pored lekovitih svojstava voda, spa centri u Republici Makedoniji imaju još mnogo toga da ponude turistima. Prvo i najvažnije, prelepu prirodu, antropogene resurse i lokalnu tradiciju, običaje i domaću kuhinju. Oni zajedno čine turistički proizvod. U blizini spa centara mogu se videti životinje poput jelena, fazana, jarebice, zeca, divljeg vepra, divlje ovce, medveda, vuka, lisice, pastrmke, šarana, soma i drugih.

Od flore u spa centrima se nalazi: „Clear Black” (koji raste do 30m visine), bor, brest, grab, leska, hrast, smokva, močvarne biljke, trska i druge. Pored pomenutih životinjskih i biljnih vrsta, obogaćenih pejzažom, reka i jezera, starih crkava i manastira, spomenika, arheoloških nalazišta, tradicionalnih rukotvorina i običaja, kulturnog nasleđa, verujemo da postoje dodatni motivi koji mogu privući turiste u spa centre Republike Makedonije.

4. Statistički podaci o termalnom turizmu u Republici Makedoniji

Iako postoje problemi u definisanju turizma (zbog konstantnog razvoja i još nekih aspekata), termalni ili spa turizam se može definisati kao poseta ili boravak u specijalizovanoj ustanovi, koja pruža mogućnosti lečenja i odmora uz upotrebu termalnih voda. Po podacima statističkog biroa, 2009. godine u spa centrima je boravilo 20.041 turista, uključujući 15.954 domaćih i 4.087 stranih turista.

Ostvareno je 128.626 noćenja, od kojih 101.100 domaćih i 27.526 stranih turista.¹ Strani turisti koji posećuju banje dolaze individualno, to su zanatlije ili ljudi sličnih zanimanja, period boravka do 9 dana, po prosečnoj dnevnoj ceni od 2.221 denara (oko 36 evra). Svrha njihovog boravka su uglavnom zdravstveni razlozi. Oni dolaze kolima, odsedaju u spa centru, uglavnom se hrane u sobama, ili van banje, plaćaju u kešu, i po njihovim rečima cene odgovaraju usluzi, i voleli bi da dođu ponovo. Uglavnom dolaze sa partnerom, i većina turista je starija od 50 godina. Vrlo je dobro ocenjena priroda, sigurnost, osoblje i dijetalni obroci, kao i

¹ „Turizam u Republici Makedoniji, 2005 – 2009“, Zavod za statistiku Republike Makedonije

mogućnost izleta, kongresa i dobra povezanost puteva. Kulturni događaji i mogućnost bavljenja sportom su jedine loše ocenjene kategorije.²

Glavni motiv posete banjama, za domaće kao i za strane turiste je lekovito svojstvo vode. Profil domaćeg turista ne razlikuje se mnogo od stranog. Posetioci su pretežno višeg obrazovanja, većina ispod 50 godina, koji veruju da prirodno okruženje i antropogeni resursi nisu u potpunosti iskorišćeni. Turisti su zadovoljni smeštajem, ishranom i higijenom u banjama. (Taskov, 2004).

5. Zaključak

U Nacionalnoj Strategiji razvoja turizma, za pomenute banje ponuda je isključivo medicinske prirode osim za (do određene granice) Debar, Katlanovska i Negorski banju, koje ne nude relaksaciju i ulepšavanje, za kojima se javlja povećana potražnja u Zapadnoj Evropi i širom sveta. Ostali rekreacioni centri su dostupni van banjskih kompleksa. Postoji mogućnost da se turisti osete izolovano i da se dosađuju, deleći prostor sa "bolesnim" ljudima. Vlasništvo i rukovodstvo nekih banja je u nadležnosti javnog sektora, dok su neke privatizovane. Zakonska regulativa je u pripremi, ali se čeka odluka da li će biti samo medicinske ustanove, koje nisu predmet standardizacije i klasifikacije smeštaja. Pretpostavlja se da se većina smeštajnih objekata može klasifikovati na nivou od jedne do dve zvezdice. Iako u njima borave uglavnom domaći gosti, brojni strani posetioci, većinom iz Makedonske Dijaspore takođe borave u banjama. Što se tiče promocije, uglavnom se oslanjaju na reč „od usta do usta” ili lokalno oglašavanje.

Neke banje poboljšavaju svoje lečilišne i smeštajne ustanove i imaju za cilj proširenje svojih usluga. S obzirom na povećanje domaće potražnje, ovo se čini logičnom strategijom.

Sa ovom strategijom, može se omogućiti širenje poslovanja van nacionalnih tržišta. Međutim, ulazak na nova tržišta će zahtevati omogućavanje jedinstvenog lečenja, koje se ne može naći nigde, i/ili razvoj dodatnih ustanova za relaksaciju i ulepšavanje, sa kvalitetom smeštaja od najmanje 4 zvezdice. Sve odluke o proširenju u ovom smeru, trebalo bi da se donesu na bazi istraživanja potencijala tržišta, uzimajući u obzir da postoji jaka konkurencija na tržištu, kako u Mađarskoj, tako i u Bugarskoj.

U Republici Makedoniji, 10.000 penzionera (sa slabijim primanjima), svake godine dobijaju besplatni sedmodnevni boravak u spa centrima na bazi punog pansiona i lečenja.

Spa turizam se sreće sa mnoštvom problema u svom razvoju. Oni se mogu podeliti u dve grupe:

- Problemi koji nisu pod neposrednim uticajem spa centara (životni standard, prihod od boravišne takse, zaposlenost, slobodno vreme, beneficije za lečenje); i
- Problemi koji su pod neposrednim uticajem spa centara (medicinsko osoblje, hotelski smeštaj, hrana, dodatne aktivnosti).

Razvoj spa turizma treba usmeriti ka sledećem:

- Razvoj informacionih sistema (na pr. Serbianspas.org);
- Povezivanje i zajednički asortiman sa stranim tržištima (na pr. Bubspa.org);
- Razvoj velnes i spa programa; i
- Organizacija međunarodnih konferencija.

Reference:

1. Gnjiurovski, S. (2009) „Opština Staro Nagoricane”
2. Lawrence, L.R., Stoyanov, B., (1996) “Geothermal opportunities in Eastern Europe, a survey”, Bob Lawrence & Associates
3. Marinovski, N. (2006) „Turistička geografija”, Fakultet za turizam i hotelijerstvo, Ohrid
4. „Nacionalna strategija razvoja turizma 2009 – 2013”, Vlada Republike Makedonije, 2009
5. Puczkó, L., Smith, M., (2009) “Health and wellness tourism”, Butterworth-Heinemann/Elsevier, Oxford

² „Anketa sprovedena na stranim gostima u smeštajnim kapacitetima 2009”, Zavod za statistiku Republike Makedonije

6. „Anketa sprovedena na stranim gostima u smeštajnim kapacitetima, 2009“, Zavod za statistiku Republike Makedonije, 2010
7. Taskov, N. (2004) „Turističke vrednosti termalnih kupatila u Republici Makedoniji“, Štip
8. „Turizam u Republici Makedoniji, 2005 – 2009“, Zavod za statistiku Republike Makedonije, 2010

Korišćeni linkovi:

<http://www.hotelcarsamuil.com.mk/>

<http://www.bdcapa.com/>

<http://www.negorskibanji.com.mk/>

<http://www.katlanovskaspa.com/>

<http://www.serbianspas.org/>

<http://www.bubspa.org/>